

В. В. Дикань,

к. е. н., доцент, Українська державна академія залізничного транспорту

МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПЛЕКС ПРОМИСЛОВО-ЛОГІСТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В МАШИНОБУДУВАННІ УКРАЇНИ

V. Dykan,

c. e. s., an associate professor, UKRDAZT

MOTIVATIONAL COMPLEX OF INDUSTRIALLY LOGISTIC INTEGRATION IN MACHINE-BUILDING OF UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню чинників, що впливають на процеси інтеграції між суб'єктами господарювання. Проведено аналіз підходів до класифікації чинників інтеграції, зокрема визначено погляди вчених щодо виділення внутрішніх та зовнішніх чинників, негативного та позитивного впливу. Зроблено висновок, що останні доцільно розділити на чинники мотиватори та чинники драйвери інтеграції — активізатори інтеграційних процесів. Детально розкрито зміст мотивів інтеграції, визначено сукупність потреб у промислово-логістичній інтеграції. Ґрунтуючись на тому, що мотивація є процесом спонукання, стимулювання, створення умов через сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, мотивів, основою яких є потреби, розроблено мотиваційний комплекс промислово-логістичної інтеграції підприємств машинобудівної галузі, що включає обґрунтування потреб, мотивів, цілей та інструментів, які в сукупності формують модель інтеграційного процесу.

The article is devoted to research of factors which influence on the processes of integration between the subjects of menage. The analysis of approaches to classification of integration factors is conducted, opinions of scientists in relation to the selection of internal and external factors, negative and positive influence are determined. A conclusion is done, that the last one is expediently to divide into factors of motivation and factors drivers of integration — activators of integration processes. Maintenance of integration reasons is exposed in details, aggregate of requirements in industrially logistic integration is certain. Based on that motivation is the process of motive, stimulation, conditioning, through the aggregate of internal and external motive forces, reasons basis of which are necessities, a motivational complex of industrially logistic integration of machine-building enterprises is developed, which includes the ground of necessities, reasons, aims and instruments which in an aggregate form the model of integration process.

Ключові слова: інтеграція, мотивація, ефект, мотиваційний комплекс промислово-логістичної інтеграції, машинобудівні підприємства, машинобудівний комплекс України.

Key words: integration, motivation, effect, motivational complex, industrially logistic integration, machine-building enterprises, machine-building complex of Ukraine.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ І ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Машинобудування є фундаментом економічного потенціалу народного господарства України, від рівня ефективності діяльності якого залежить стан соціально-економічного розвитку країни. Проте, в наш час, підприємства вітчизняного машинобудування перебувають не у кращому стані, невисокою є ефективність їх діяльності. Це зумовлює необхідність пошуку способів та засобів, які можуть сприяти переходу вітчизняних машинобудівних підприємств у кращий стан.

Одним із перспективних напрямів покращення діяльності вітчизняних підприємств машинобудівної галузі є здійснення інтеграційних процесів та реалізація стратегії промислово-логістичного інтеграційного зростання. Тому актуалізуються питання вивчення мотиваційних чинників, що впливають на активізацію процесів інтеграції та їх ефективність.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідженню інтеграційного розвитку і формування інтеграційних структур суб'єктів господарювання присвятили свої праці такі вчені, як Кизим М.О., Дикань

Рис. 1. Мотиви формування інтеграційних структур

Джерело: на основі [3—6].

В.Л., Іванов Ю.В., Владимірова І.Г., Антонов Г.Д., Іванова О.П., Авілова В.В., Кузьмін О.Є., Князь С.В., Політило М.П., Коломієць О.К., Куніцина М.Ю., Голикова Ю.А., Попов А.А., Сальчінський В.І., Луконін І.С. [1—12] та інших.

Необхідно зазначити, що питання мотивів інтеграції займає значне місце в дослідженнях зазначених вчених.

Однак, постає завдання комплексного підходу щодо вивчення мотивації розвитку інтеграційних процесів між підприємствами з урахуванням особливостей промислово-логістичної інтеграції.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є вивчення чинників, що її впливають на процес інтеграції та обґрунтування й розробка мотиваційного комплексу промислово-логістичної інтеграції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виходячи з визначень сутності мотивації [13—17], під мотиваційним комплексом у широкому розумінні слід розглядати систему поведінкових актів, що спрямовані на певну ціль, яка у залежності від обставин, може досягатись різними шляхами.

Зважаючи на те, що мотивація є процесом спонукання, стимулювання, створення умов через су-

купність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, мотивів, то її основою є потреби, які приймають форму інтересів до різних благ, об'єктів, видів діяльності.

Таким чином, мотиваційний комплекс інтеграції підприємств включає такі складові як потреби, інтереси, мотиви та інші чинники, що впливають на інтеграцій процеси, а також цілі й результати та інструменти, що в сукупності створюють модель інтеграції (інтеграційної поведінки).

У дослідження вчених з питань інтеграції значна увага приділяється і вивчення мотивів інтеграції, так на основі праць [3—6] можна зробити висновок, що найпривабливішими мотивами інтеграції є представлені на рис. 1.

У першу чергу виділення вищезазначених чинників-мотивів пояснюється їх прямим взаємозв'язком з отриманням економічних ефектів та підвищенням результативності діяльності підприємств, що входять до інтегрованих об'єднань.

Представлені на рис. 1 мотиви сформувались на основі потреб в інтеграції, які, за Сальчінським В.І. [11], слід розглядати як доміанти взаємодії підприємств. Їх пропонується типізувати наступним чином: потреби, що детерміновані наявністю ринкового середовища — "на вході" (1-й тип) і "на виході" підприємства (2-й тип); детерміновані змінами "у внутрішньому середовищі підприємства (3-й тип);

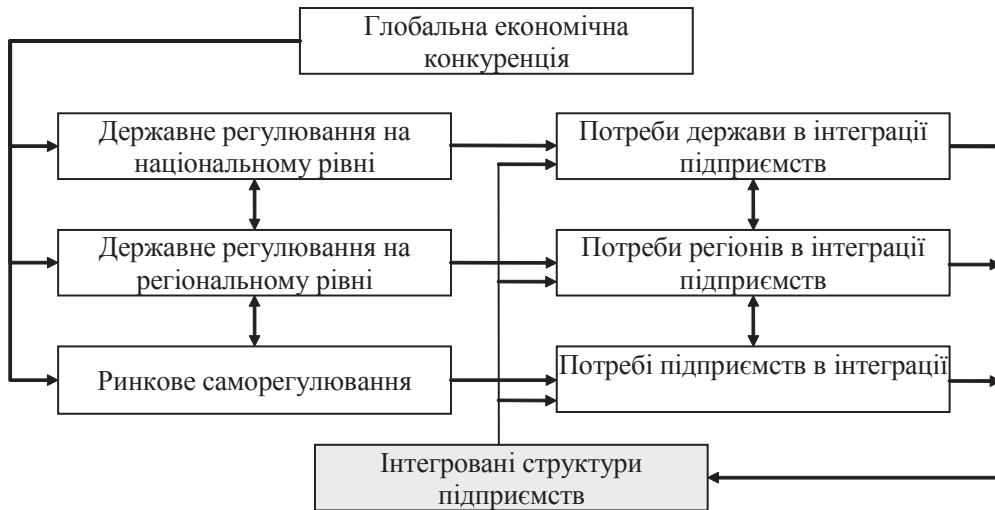

Рис. 2. Загальна концепція формування інтегрованих структур

Джерело: [11].

інноваційна потреба, детермінована конкуренцією на національному і світовому ринках (4-й тип); потреби національних і регіональних органів управління в інтеграції підприємств (5-й тип).

Кожен тип потреби обумовлює специфіку змісту методичного забезпечення процесу формування інтегрованих структур, а також конфігурацію самих структур.

Загальна концепція формування інтегрованих структур у схематично показана на рис. 2.

Типологічний підхід до процесів формування інтегрованих структур дозволяє диференціювати методичне забезпечення інтеграційних процесів, упорядкувати і систематизувати дослідження і застосо-

вується інструментарій залежно від типу потреб в інтеграції підприємств.

Зважаючи на існування різних ієрархічних рівнів потреб доцільно визначити відповідні рівні мотивів, які реалізуються через досягнення внутрішніх ефектів для окремих підприємств (особистісні індивідуальні), внутрішні для інтеграційної структури (особистісні інтеграційні) та через отримання зовнішніх ефектів (суспільнозначимі). Останні, в першу чергу, є важливими для держави, тому пропонуємо їх поєднати в групу суспільно-державних чинників, які поєднують інтереси суспільства, держави з особистими інтересами підприємств, інтегрованих об'єднань та дозволяють отримати синергетичний мультиплакаційний ефект.

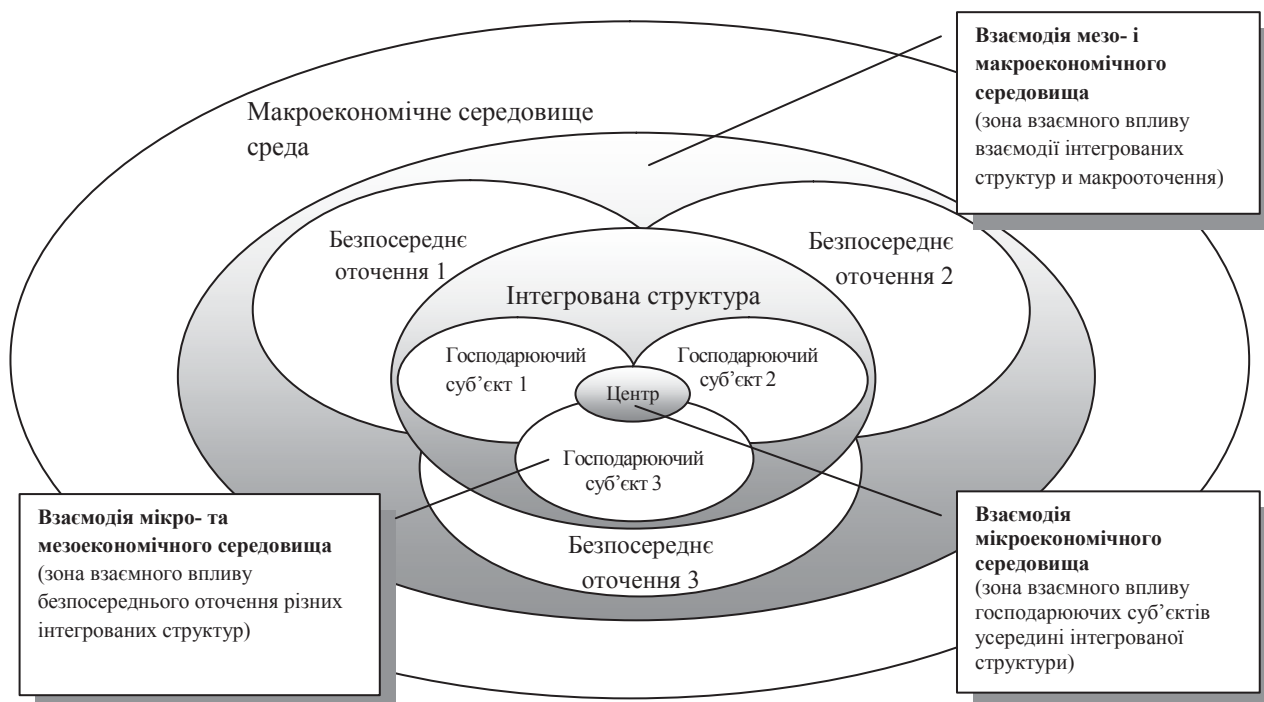

Рис. 3. Внутрішнє і зовнішнє економічне середовище функціонування інтегрованої структури

Джерело: [12].

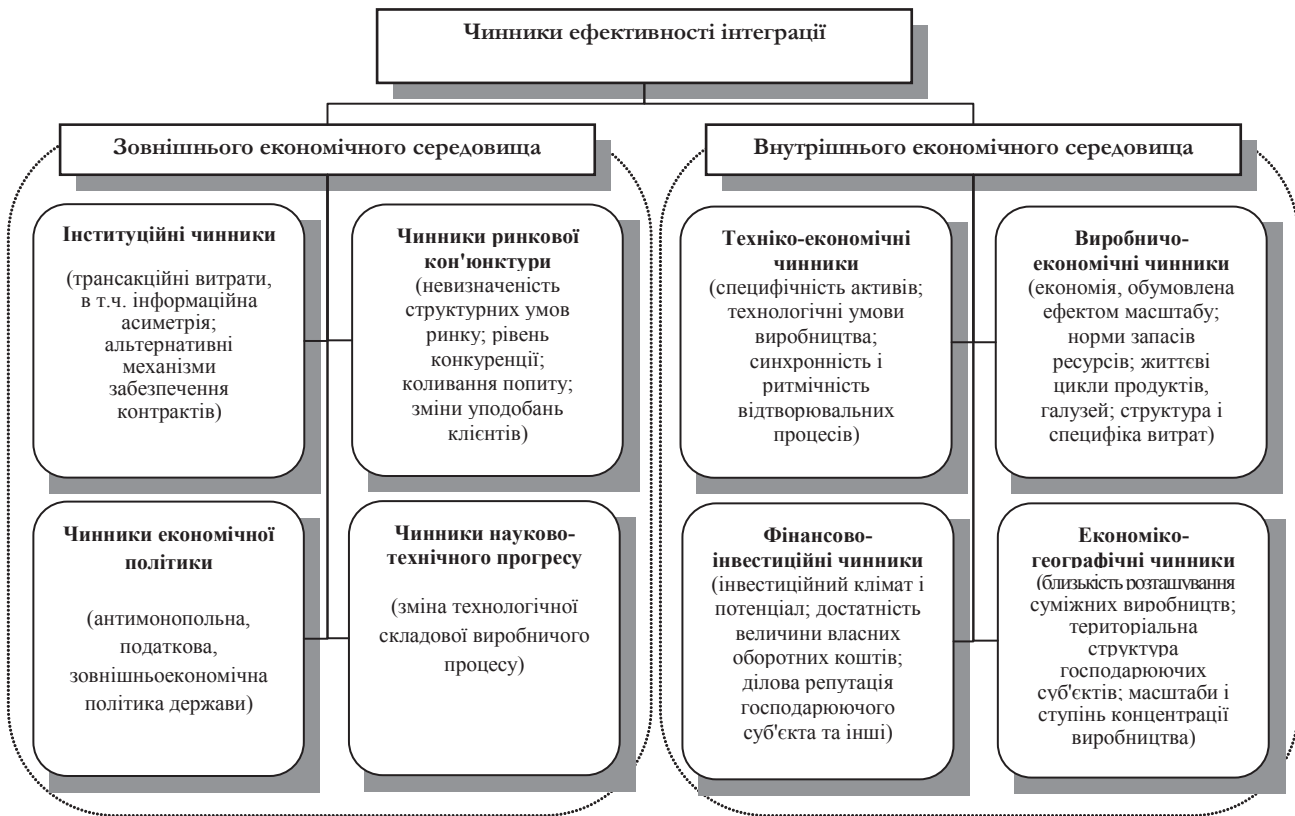

Рис. 4. Класифікація чинників ефективності інтеграції господарюючих суб'єктів

Джерело: [10].

Пропонуємо визначити наступні суспільно-державні мотиви: створення робочих місць та підвищення соціальної ефективності, якості трудового життя; перехід на новий технологічний уклад й створен-

ня вітчизняної високотехнологічної продукції, забезпечення відтворення промислового потенціалу та інші, що представляють собою зовнішні ефекти для підприємств.

Рис. 5. Мотиваційний комплекс промислово-логістичної інтеграції в машинобудівній галузі

Джерело: розробка автора.

Наступним етапом є визначення сукупності інших чинників, що впливають на інтеграційні процеси.

Вивчення точок зору різних авторів щодо даного питання показує різноманітність можливих підходів та відсутність єдиної класифікації. Найбільш часто увагу приділяють виділенню внутрішнього (мікроекономічного) і зовнішнього (макроекономічного) середовища функціонування суб'єктів господарювання в умовах інтеграції. Це об'єктивно, бо будь-який господарюючий суб'єкт і інтегрована структура мають внутрішнє середовище, а також знаходяться і функціонують у зовнішньому макроекономічному середовищі.

Однак, необхідно враховувати, що у випадку з інтегрованими структурами макроекономічне безпосереднє оточення кількох суб'єктів господарювання об'єднується у безпосереднє оточення інтегрованої структури й становить мезоекономічне середовище.

Цей аспект вивчає І.С. Луконін [12], який розглядає економічне середовище функціонування інтегрованої структури наступним чином (рис. 3).

Важливим зауваженням щодо представленого розмежування є висновки Попова А.А. [10], який вказує, що у випадку з інтегрованою структурою поділ на внутрішнє і зовнішнє економічне середовище досить умовний і не завжди відображає реальний розподіл чинників. Багато чинників ефективності інтеграції, які є зовнішніми для окремого господарюючого суб'єкта, в умовах інтеграції є одночасно внутрішніми, тому провести межу між ними досить складно. Але в теоретичному аналізі представляється доцільним відносити до внутрішніх факторів, що обумовлюють ефективність інтеграції виходячи з власного потенціалу суб'єкта господарювання. До зовнішніх пропонується відносити фактори макроекономічного середовища інтегрованої структури, а також мезоекономічного середовища безпосереднього оточення самих інтегрованих структур і входять до структури суб'єктів господарювання.

Запропонована Поповим А.А. [10] класифікація факторів зовнішнього і внутрішнього економічного середовища, які визначають ефективність інтеграції господарюючих суб'єктів змістовно представлена на рис. 4.

Згідно, представленій класифікації істотний вплив на ефективність інтеграції господарюючих суб'єктів мають такі фактори зовнішнього економічного середовища:

- інституційні: трансакційні витрати, в т.ч. інформаційна асиметрія; альтернативні механізми забезпечення контрактів;
- ринкової кон'юнктури: невизначеність структурних умов ринку; ступінь конкуренції; коливання попиту; зміни уподобань клієнтів;
- науково-технічного прогресу (зміна технологічної складової виробничого процесу);
- економічної політики (економічна політика держави в галузі антимонопольного законодавства, оподаткування, зовнішньоекономічної діяльності).

Більш глибоке вивчення чинників представлено Голіковою Ю.А. [9] та Антоновим Г.Д. й Івановою

О.П. [5], які також визначають вплив чинників на мотивацію і тип інтеграції.

Загалом у системі чинників, що впливають на інтеграцію виділяють чинники негативного та позитивного впливу. Останні доцільно розділити на чинники мотиватори, що розглянуті вище, та чинники драйвери інтеграції — активізатори інтеграційних процесів.

Можна виокремити наступні драйвери промислово-логістичної інтеграції: використання послуг підприємств-посередників; довгострокове партнерство; швидкість проходження потоків; інформаційні технології; удосконалення управління; більш дієва і зацікавлена роль учасників; оптимізація внутрішніх бізнес-процесів і вибудовування їх у відповідності із загальноприйнятими міжнародними стандартами.

Інструментарій мотивації складають фінансово-економічні, організаційно-розпорядчі, соціально-психологічні та інформаційно-комунікаційні інструменти.

Мотиваційний комплекс промислово-логістичної інтеграції підприємств машинобудівної галузі представлено на рис. 5.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Чинники, що впливають на процеси інтеграції переважно класифікують на внутрішні та зовнішні, з визначенням їх дії на процес та вид інтеграції, значну увагу при цьому приділяють мотивам інтеграції. Доцільно доповнити систему чинників також чинниками драйверами, які активізують процеси промислово-логістичної інтеграції.

На основі вивчення системи чинників розвитку інтеграційних процесів з урахуванням елементів мотиваційних систем розроблено мотиваційний комплекс промислово-логістичної інтеграції машинобудівних підприємств за рахунок обґрунтування потреб, мотивів, цілей, інструментів та умов розвитку інтеграційних процесів.

Література:

1. Кизим Н.А. Крупномасштабные экономико-производственные системы: организация и хозяйствование [Текст] / Н.А. Кизим. — Харьков: Бизнес-информ, 1999. — 228 с.
2. Дикань В.Л. Финансово-промышленные группы в Украине [Текст]: монография / В.Л. Дикань, И.В. Чернобовка. — Х.: Основа, 1997. — 145 с.
3. Иванов Ю.В. Слияния, поглощения и разделение компаний: стратегия и тактика трансформации бизнеса [Текст] / Ю.В. Иванов. — М.: Альпина Паблишер, 2001. — 244 с.
4. Владимирова И.Г. Организационные формы интеграции компаний [Электронный ресурс] / И.Г. Владимирова // Менеджмент в России и за рубежом. — 1999. — № 6. — Режим доступа: <http://www.cfin.ru/press/management/1999-6/13.shtml>
5. Антонов Г.Д. Предпосылки интеграции и эволюция интеграционных структур в России [Текст] / Г.Д. Антонов, О. П. Иванова // Менеджмент в России и за рубежом. — 2001. — № 5.

6. Авилова В.В. Мотивы и формы создания интегрированных корпоративных структур [Текст] // Экономический Вестник Республики Татарстан. — 2003. — №4. — С. 32—46.

7. Кузьмін О.Є. Кооперування машинобудівних підприємств з урахуванням інноваційного та евристичного розвитку [Текст: монографія / О.Є. Кузьмін, С.В. Князь, М.П. Політило, О.К. Коломієць. — Львів: Видавництво "Міські інформаційні системи", 2011. — 250 с.

8. Куницына М.Ю. Анализ подходов к интеграции промышленных предприятий [Текст] / М.Ю. Куницына // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: Зб. наук. пр. — 2010. — С. 359—371.

9. Голикова Ю.А. Организация и управление корпорациями в мировой экономике [Текст]: учебное пособие / Ю.А. Голикова. — Хабаровск: РИЦ ХГАЭП, 2005. — 96 с.

10. Попов А.А. Интеграция хозяйствующих субъектов в рыночной экономике [Текст]: дис... канд. эконом. наук: 08.00.01 — Экономическая теория (политическая экономия) / А.А. Попов. — Воронеж, 2005. — 212 с.

11. Сальчинский В.И. Формирование и развитие интегрированных структур в промышленности: (на примере предприятий машиностроительного комплекса) [Текст]: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. экон. наук: 08.00.05 "Экономика и упр. нар. хоз-вом" / В.И. Салчинский. Урал. гос. экон. ун-т. — Екатеринбург: 2008. — 26 с.

12. Луконин И.С. Факторы стратегии управления активностью развития интегрированной корпорации [Текст] / И.С. Луконин // Менеджмент в России и за рубежом. — 2004. — № 4. — С. 27—28.

13. Колот А.М. Мотивація персоналу [Текст]: підручник / А.М. Колот. — 2-ге вид., без змін. — К.: КНЕУ, 2006. — 340 с.

14. Лук'яненко Н.Д. Мотивація персоналу [Текст]: навч. посібник / Н.Д. Лук'яненко, Л.Л. Бунтовська. — Донецьк, ДонНУ, 2004. — 302 с.

15. Семкіна М.В. Філософія мотивації праці в умовах формування конкурентних відносин [Текст] / М.В. Семкіна // Україна: аспекти праці. — 2004. — № 2. — С. 31—38.

16. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы [Текст] / Е.П. Ильин. — СПб.: Питер, 2000. — 185 с.

17. Хенхаузен Х. Мотивация и деятельность. [Текст] / Х. Хендхаузен. — М.: Педагогика, 1986. — 185 с.

References:

1. Kyzym, N.A. (1999), *Krupnomashtabnyje ekonomiko-proizvodstvennyje systemy: organizacija i hoziajstvovanije* [Large-scale ekonomiko-production systems: organization and management], *Bizness-inform*, Kharkov, Ukraine.

2. Dykan, V.L. and Chernobrovka, I.V. (1997), *Fynansovo-promyshlennije grupy v Ukraine: monographija* [Financially-industrial groups in Ukraine: monograph], *Osnova*, Kharkov, Ukraine.

3. Ivanov, Ju.V. (2001), *Slijanija, pogloschenija i rozdelenije kompanij: strategija i taktyka trans-*

formacii biznesa [Confluences, absorptions and division of companies: strategy and tactic of transformation of business], *Alpina Publisher*, Moscow, Russia.

4. Vladymyrova, I.G. (1999), "Organizational forms of companies integration", *Menedzhment v Rossii I za rubezhom*, [Online], vol.6, available at: <http://www.cfin.ru/press/management/1999-6/13.shtml>

5. Antonov, G.D.(2001), "Pre-conditions of integration and evolution of integration structures in Russia", *Menedzhment v Rossii I za rubezhom*, vol. 5, pp.47—51.

6. Avilova, V.V. (2003), "Reasons and forms of creation of computer-integrated corporate structures", *Ekonomycheskij vestnyk Respublyky Tatarstan*, vol. 4, pp. 32—46.

7. Kuzmyn, O.E. Kniaz, S.V. Polotilo, M.P. and Kolomyjec, O.K. (2011), *Kooperuvannia mashynobudovnyh pidpryjemstv z urahuvanniam innovacijnogo ta evrestychnogo rozvytku: monographija* [Co-operation of machine-building enterprises with innovative and heuristic development: monograph], *Mysky informacijny systemy*, Lviv, Ukraine.

8. Kunycyna, M.Ju. (2010), *Analyz podhodov k integracii promyshlennyh predpriyatij* [Analysis of approaches to integration of industrial enterprises], *Strategija I mechanizmy reguljivannia promyslovogo rozvytku*, Ukraine.

9. Golykova, Ju.A. (2005), *Organyzacija I upravlenije korporacijamy v mirowoj ekonomyke* [Organization and management corporations is in a world economy], *RIC HGAEP*, Khabarovsk, Russia.

10. Popov, A.A. (2005), "Integration of managing subjects in a market economy", *Abstract of Ph.D. dissertation, Economic theory (political economy)*, Voronezh, Russia.

11. Salchynskyj, V.I. (2008), "Forming and development of integrated structures in industry: (on the example of machine-building complex enterprises)", *Ph.D. Thesis, Economy and management of national economy*, Ural State Economic University, Ekaterinburg, Russia.

12. Lukonyn, I.S. (2004), "Factors of strategy management activity of integrated corporation development", *Menedzhment v Rossii I za rubezhom*, vol.4, pp. 27—28.

13. Kolot, A.M. (2006), *Motyvacija personalu* [Motivation of personnel], 2nd ed, *KNEU*, Kyiv, Ukraine.

14. Lukjanchenko, N.D. and Buntovska, L.L. (2004), *Motyvacija personalu* [Motivation of personnel], *DonNU*, Doneck, Ukraine.

15. Semkyna, M.V. (2004), "Philosophy of labour motivation in the conditions of competition relations forming", *Ukraine: aspekty pracy*, vol. 2, pp. 31—38.

16. Iljin, Je.P. (2000), *Motyvacija I motyvny* [Motivation and reasons], *Pyter*, SPb, Russia.

17. Handhousen, H. (1986), *Motyvacija I dejatelnost* [Motivatoin and activity], *Pedagogyka*, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2013 р.